

EDITORIAL

Ginasakmit ni Duterte ang Covid-19 aron ipahamtang ang pasistang diktadurya

Ginasakmit sa rehimeng Duterte ang krisis sa pandemyang Covid-19 aron mas palapdon ang diktaduryang gahum ug hugtan ang kupot niini sa poder. Human sa kapakyasang pugngan ang pagkaylap sa bayrus gamit ang militaristang *lockdown*, nangbahad kini karon nga gamiton ang ba-laod militar ug ideploy ang mga sundalo aron ipailalum ang nasud sa "total lockdown" sa ngalan sa "pagpatuman sa kahapsay." Nagasilbi kini sa naga-padayong tumong sa rehimen nga mugnaon ang usa ka pasistang diktadurya.

Kapin usa ka bulan na ang milabay dihang unang gipadawat sa kawatang Pilipino ang kwarantana ug *lockdown* isip lakang aron kontrolon ang pagkuyanap sa bayrus bugti sa gilaumang hinanaling lakang panglawas ug sosyo-ekonomikanhon. Apan wala kini husto, sarang ug hinanali nga napatuman. Usa ka bulan gikan sa pagpatuman sa *lockdown* sa Luzon ug daghang bahin sa Visayas ug Mindanao, padayon ang pagkuyanap sa Covid-19 sa nasud ug pagtakod sa nagkadaghang mga ta-

wo. Minilyon ka pamilya ang nangagutom, nabalaka ug nahadlok sa dili hapsay nga pagdumala ug pausabusab ug katag-katag nga plano ni Duterte ug iyang walay-kahibalo nga mga heneral.

Pakyas ang rehimen nga ipatuman ang gikinahanglang mga lakang para armasan ang pangpublikong sistemang panglawas nga batokan ang pagkuyanap sa bayrus ug hatagan og ayudang sosyo-ekonomiko ang minilyon ka pamilyang nagantos sa *lockdown*. Gasto ug hugaw

ang plano sa mga ahensya sa guberno sa pag-atubang sa krisis.

Wala pay lakang alang sa sistematikong *mass screening* ug *testing* sa populasyon, nga labing importanteng sangkap sa pagbatok sa pandemya. Nagasalig kini sa inisyatiba sa mga pribadong ospital, organisasyon ug lokal nga guberno. Wala kini naggahin og igong pondo para tukuron ang mga bagong pasilidad, moempleyo og mga duktor ug nars, mobansay og mga mamumuo sa panglawas ug motukod og mga pabrika para moprodukus og mga kagamitang pangproteksyon ug para sa *mass screening* ug *testing*. Mga pulis ug militar ang gihatagan og prayoridad sa "hazard pay" imbes nga mga nars ug duktor.

Human nga nanghinambog nga aduna siyay kwarta, ginasulti karon

ni Duterte nga walay kwarta ang guberno isip palusot sa burukratiko, gubot ug gidaginot nga pondong pang-ayuda sa katawhan. Kulang ang giapud-apud nga pondo. Labing nagaantos sa *lockdown* ang mga mamumuo ug semi-proletaryado. Nahimong desperado na usab ang mga pamilyang adunay kasarangang kita tungod kay nahutdan na sila ug tinigom. Tungod kay nahurot na ang hinabang gikan sa mga pribadong organisasyon, daghan ang natukmod nga supakon ang mga pagpamig-ot sa tinguhang mokita sa unsa mang pamaagi.

Ang tubag sa rehimen sa Covid-19 gipangunahan sa mga upisyal sa militar, imbes nga mga eksperto sa panglawas, mao nga militarista ang pag-atubang sa krisis. Paspas nga midaghan ang nakadeploy nga mga pwersang militar sa National Capital Region. Gigamit sa mga sundalo ug pulis ang balaod militar nga gahum aron "ipatuman ang kahap-say." Napuloan ka libo na ang giaresto ug gidetine sa paglapas sa kwarentina.

Bisan taliwala sa krisis pangla-

was, nagpakat ang rehimen og lini-bong mga sundalo sa kabanikanhan aron pasubsubon ang "kontra-insurhensiya" ug mowaldas og gatusan ka milyong piso sa gasto nga mga operasyong pangkombat, pagpamomba, saywar ug paggamit og mga *drone*. Naglibot-libot sa kabanikanhan ang iyang mga sundalo nga walay pag-amping sa panglawas, ug gibutang sa peligro ang wala pa natakdan nga mga baryo karon. Sama sa syudad, nagatsekpoynt sila sa mga nasudnon ug pangprubinsyang kalsada nga nagpahunong sa mga tawo aron kuhaon ang ilang temperatura ug nagbutang sa ila sa posibilidad nga matakdan.

Gikinahanglan kaayo ang mga reporma sa ekonomiya apan gipili sa guberno nga ipabilin ang mga palisiyang neoliberal nga maoy hinungdan nganong kulang ang pondo sa panglawas ug mga katilingbanong serbisyo. Nagpabungol-bungol kini sa singgit para isuspinde ang pagbayad sa utang, ug nagaplano na hinuon kining subling mangu-tang, labaw pang ilubong ang nasud

sa utang ug sa dili madugay maningil og dugang pa nga buhis.

Aron palig-onon ang iyang pagharing awtoritaryan ug hataga'g katarungan ang planong mopahamtang og dugang pa kabangis nga lakang, gibasol sa rehimen Duterte ang katawhan sa pagkaylap sa sakit, gipunting ang pipila ka "pasaway" para makmakon ang tanan gawas sa kaugalingon niyang kasaypanan, kapakyasan ug kahuyangan. Dayag na ang pagpamakak ni Duterte, sa pagsulti nga dugay na kuno niyang nakita ang mahitabo mao daw nga sayo niyang gipatuman ang *lockdown* para pugngan nga mokaylap ang sakit.

Apan sayod kaayo ang tanan nga nagbalibad ang gubyernong Duterte sa gipangayo sa katawhan niadto pang Enero ug Pebrero nga sirad-an ang nasud sa China kung diin nagsugod ang bayrus. Ulahi na dihang gipatuman sa Luzon ang *lockdown* nga walay katugbang nga lakang para makaplag ug ikulong ang bayrus, ug mas dautan pa, walay igong katilingbanong suporta para ayudahan ang halapad nga masa sa panahon sa krisis.

Ginahadlok ni Duterte ang katawhan para patuohon sila nga mabuntog ang bayrus sa iyang "tumana lang ninyo" nga doktrinang diktador. Gisakmit niya ang kahadlok sa bayrus aron paluhuron ang mga tawo sa iyang otoridad, ug paralisahon sila sa mando nga "mukulung sa balay." Kung nahanaw ang kahadlok sa bayrus tungod sa kaputong nga manginabuhi, mangbahad ug gamiton usab ni Duterte ang kahadlok sa mga tawo sa iyang madugoong rekord.

Tungod kay walay masangkaron nga *screening*, *testing* ug *contact tracing*, bisan pa og naay *lockdown* ug mga tsekpoynt si Duterte, padayon nga nagakaylap ang dili mapal-gang bayrus ug karon naghulgang mokuyanap sa huot nga mga komunidad sa kalungsuran. Luwas pa sa kasamtangan ang mga tawo sa kabukiran, labina sa mga halayong komunidad, apan mamahimo usab silang dinaghan nga matakboyan

 <p>Bolyum LI Ihap 8 Abril 21, 2020</p> <p>Ang <i>Ang Bayan</i> ginapagawas sa pinulongang Pilipino, Bisaya, Iloco, Hiligaynon, Waray ug Ingles. Nagadawat ang <i>Ang Bayan</i> og mga kontribusyon sa porma sa mga artikulo ug balita. Ginaawhag usab ang mga tigbasa nga magpadangat og mga puna ug rekomendasyon sa pagpalambo sa atong mantalaan.</p> <p> instagram.com/prwcnewsroom @prwc_info cppinformationbureau@gmail.com </p>	<h2 style="text-align: center;">Unod</h2> <p>Editorial: Ginasakmit ni Duterte ang Covid-19 aron ipahamtang ang pasistang diktadurya 1</p> <p>PKP, gipalugway ang hunong-buto 4</p> <p>Pagpamomba tunga sa pandemya 5</p> <p>Aktibong depensa sa Negros, Masbate 6</p> <p>3 mag-uuma, giaresto sa Masbate 6</p> <p>Pagbayad sa utang, giuna 6</p> <p>Krisis sa semi-proletaryo 7</p> <p>Mga bakak 8th ID 8</p> <p>Protestang mamumuo 8</p> <p>Gamay nga pondo 9</p> <p>Pag-amping batok sa Covid-19 10</p> <p>Pag-empleyo sa mga nars 10</p> <p>Lider mag-uuma, giaresto 11</p> <p>Mga boluntir, residente, giaresto 11</p> <p>Produksyon sa lana, gikunhuran 11</p> <p>Panagbangi tungod sa ekspansyon 12</p> <p>Petisyon alang sa mga bilanggo 12</p>
	<p>Ang <i>Ang Bayan</i> ginamantala duha ka hugna matag bulan sa Komite Sentral sa Partido Komunista ng Pilipinas</p>

kung dili gihapon mamatikdan sa gubyerno ang bayrus.

Ang pagsuot og *face mask*, ang pagdistansyahanay, saktong pagpanghinlo ug sanitasyon mao ang mga gikinahanglang lakang aron likayan o pahinayon ang pagkaylap sa bayrus. Apan epektibo lamang nga mapugngan ang pagkaylap niini pinaagi sa *mass screening* ug *testing*, hugtanong *contact tracing* o pagsubay sa mga tawong nakahimamat sa natakboyan ug matubayong paghimulag ug paghiklin kani-la. Sa ingon lamang maputol ang kadena sa pagtakdanay sa sakit.

Gipamatud-an sa kasaysayan sa South Korea, Vietnam, Venezuela, Cuba, Iceland ug uban pang nasud nga makontrol o mapahinay ang pagkaylap sa bayrus pinaagi sa pagkaplag ug paghimulag, bisan og wala hugot nga pag-istrikto batok sa pagbyahe o pagtrabaho, ug labina, bisan og wala ang labihan ka mapanumpong paggamit og militar ug pulis para pugson ang mga tawong mosunod sa mga lakang panglangwas.

Kapin 6,200 na ang natakdan sa Covid-19 sa Pilipinas, maong relatibong seryoso na ang naabot sa pagkuyanap niini sa nasud. Mao nga gikinahanglan na karon nga buhaton ang malukpanong *screening* ug *testing* ug *contact tracing*. Kinahanglan niini ang pagpalihok, pagbansay ug pagpang-apud-apud og kagamitan sa puloan ka libong mamumuong panglawas aron suhiron ang mga komunidad, pabrika, eskwelahan ug uban pa. Kinahanglang palihukon ug paminawon ang siyentipikong komunidad aron buhaton sa sistematiko ug paspas nga pamaagi kini nga kampanya. Kinahanglang tukoron kini nga makinarya sa tabang sa mga lokal nga gubyerno, mga organisasyong sibiko ug relihiyoso ug mga organisasyong masa. Kinahanglang adunay abling konsultasyon ug ang kinahanglang agnihon ang tanan nga buhaton ang tanang mahimo para mahunong ang pagkuyanap sa bayrus.

Dalayegon nga gisupak sa pipila ka mga upisyal ang mando sa mga heneral ni Duterte sa pagpahigayon og malukpanon nga *testing*, *contact*

tracing, pagpaluag sa kwarantina ug pag-apud-apud og ayuda. Apan mawad-an kini og kabuluhan kung bulag-bulag ang ilang pagpaningkamot. Kinahanglang adunay inisyatiba sa ubos, samtang adunay pondo, pagti-mon ug koordinasyon gikan sa taas.

Sa laktod nga pagkasulti, aron pildihon ang Covid-19, kinahanglang palabungon, dili patyon, ang demokrasya. Dili mapukan ang Covid-19 sa unsamang tiraniya ni Duterte. Sukwahi niini, kung walay malukpanong *testing* ug *contact tracing* para subayon ug ihimulag ang mga nagadala sa bayrus, ang pagpahugot sa *lockdown* ug kwarantina mga buta nga lakang nga sa kinapungkayan pulos mga pasistang mekanismo para sumpuon ang demokrasya.

Atubangan sa nagapadayong kapakyasan sa rehimeng Duterte nga kontrolon ang pagkaylap sa Covid-19, katungdanan sa katawhang Pilipino nga mas aktibong iduso sa gubyerno nga buhaton ang mga *mass testing* ug *contact tracing* ug babagan ang walay gitakda nga pagpalugway sa *military lockdown* ug mga tsekpoynit nga nagmugna og dili maantos nga tawhanong krisis.

Kadungan niini, kinahanglan nilang iduso ang hinanali ug sarang nga katilingbanong suporta sa dagway sa pag-apud-apud sa pondo. Mahimo nilang itukmod ang gubyerno nga mogahin og igong pondo aron hatagan ang matag pamilya og katugbang sa gitakdang minimum nga inadlawan. Ginapangayo sa katawhang Pilipino nga manubag si Duterte ug iyang mga walay pulos nga mga heneral sa pakyas nga pagatubang sa Covid-19. Kung dili matubag ang mga gipangayo sa katawhan, labaw pang masugnuran ang ilang singgit alang sa pagluwat ni Duterte o para sa pagpalagpot kaniya pinaagi sa direktang demokrati-kong aksyon sa katawhan.

Taliwala sa *lockdown*, mga ekonomikanhong kalisdanan ug dili pangong suporta sa gubyerno, kinahanglang ipadayon sa mga organisasyong masa ang pagtinabangay sa ilang mga komunidad, palig-onon ang panaghiusa sa mga tawo aron

hiniusang patigbabawan ang krisis sa panginabuhian ug panglawas. Mahimo nilang ipadayon ang tiningub nga pag-andam og pagkaon, kolektibong pagpalit og suplay, kooperatibong tindahan, paghimo og mga *face mask* para sa komunidad, ug pagti-pon og rekurso pinaagi sa donasyon ug uban pang pamaagi. Kinahanglan nilang ilhon ug hatagan og suporta ang mga nanginahanglan og dugang nga tabang sama sa mga tigulang ug anaay sakit, mga buros, mga solong ginikanan ug uban pa.

Kinahanglang iduso sa mga unyon sa mamumuog nga bayaran sila og katugbang sa gasto nila sa bulan sa panahon sa *lockdown*. Kinahanglan iduso sa mga mamumuog sa mga pabrika, restawran, mga tindahan, botika ug uban pang empresa ang kaluwasan sa ilang gitrabahoan para panalipdan sila batok sa Covid-19. Angayang iduso sa mga kontraktwal ang padayon nilang pagtrabaho ug seguridad sa empleyo.

Kinahanglang iduso sa mga nagatinda sa palengke, lakip ang mga tag-iya og gagmayng tindahan, ang mas ubos nga abang sa ilang mga pwesto. Kinahanglang iduso sa mga mag-uuma ang subsidyo sa estado aron paliton ang humay ug uban pang produkto sa uma para luwason sila sa pagkalugi ug aron dili mosulbong ang mga presyo. Kinahanglang iduso ang mas dakung pondo alang sa mga lokal nga gubyerno aron makatubag sa mga pangayo ug panginahanglan sa ilang ginsakpan.

Ginaawhag sa Partido ang tanang komite niini sa mga syudad nga padayong mopalig-on ug mokonsolida, ug giyahan ug panguluhan ang katawhan ug ang ilang mga organisasyon sa pag-atubang sa krisis.

Sa kabanikanhan, ginaawhag sa Partido ang Bagong Hukbong Bayan nga hatagag prayoridad ang pagresponde sa panginahanglang panglawas ug pang-ekonomiya sa masa. Ang pagpalugway sa hunong-buto isip tubag sa panawagan sa United Nations alang sa kalibutanong hunong-buto nagahatag sa

"Ginasakmit...." *sundi sa panid 4*

tanang yunit sa BHB og oportunidad nga palapdon ang naabot sa ilang kampanya sa pangpublikong panglawas aron tabangan ang masang mag-uuma nga pugonangan ang pagkaylap sa Covid-19 ug pangandaman ang posibleng pagtakod niini sa mga tawo sa ilang baryo. Angayang ipadayon ang paghatag og impormasyon, kadtungan sa pagbansay sa komunidad sa *screening*, pagpangandam sa mga gikinahanglang pasilidad ug kagamitan para sa paghimulag ug pag-atiman sa nagsakit, ug transportasyon para maghatod sa mga ospital sa syudad. Dugang niini, angay nilang tabangan ang masa nga iasdang ang mga antipyudal nga pakigbisog ug aron pauswagon ang produksyon atubangan sa nag-ong-ong nga pagtiurok sa ekonomiya.

Kadungan niini, kinahanglang magpabilin ang taas nga pag-alerto sa BHB atubangan sa gipaigting nga mga operasyon sa AFP. Samtang ginapabilin ang hugtanong pagkasikreto aron dili mapunting sa kaaway, angayang andam silang makigsangka sa mga pasistang pwersa nga determinadong babagan ang hukbong bayan nga mohatag og suporta ug serbisyo sa katawhan.

Kinahanglang paningkamotan sa katawhang Pilipino nga tapuson ang pagkaparalisa nga mugna sa gipatuman nga *lockdown* sa rehimeng Duterte. Kinahanglang ang mangita sila og mga pamaagi aron dalhon ang ilang tingog ug hiniusang molihok. kinahanglang nilang patigbabawan ang kahadlok sa bayrus, ug tapuson ang teror ug pagharing balaod militar ni Duterte. AB

Taliwala sa malukpanon nga operasyong "kontra-insurhensiya"

PKP, gipalugway ang hunong-buto

Gimando sa Komite Sentral sa Partido Komunista ng Pilipinas (PKP) niadtong Abril 15 sa tanang kumand ug yunit sa Bagong Hukbong Bayan (BHB) ug sa milisyang bayan ang pagpalugway sa unilateral nga deklarasyon niini sa hunong-buto hangtud sa Abril 30. Kini aron masiguro ang "paspas ug walay babag nga pag-abot sa tanang katawhang nanginahanglan sa hinanaling tabang, suporta ug lakang medikal, panglawas ug panginabuhian atubangan sa grabeng pangpublikong krisis tungod sa kasamtangang kalibutanong pandemyang Covid-19."

Gianunsyo ang pagpalugway taliwala sa mga kalisdanan ug peligrong dala sa mapadayunong okupasyon ug operasyon sa mga tropa sa Armed Forces of the Philippines ug Philippine National Police sa kabukiran.

Kalambigit niini, misulat ang National Democratic Front of the Philippines sa United Nations niadtong Abril 14 aron ipadangat ang mga kalapasan sa rehimeng Duterte sa hunong-buto nga gideklara niini niadtong Marso 16, ug miepekto gikan Marso 19 hangtud Abril 15.

Base sa inisyal nga mga taho nga nakalap sa Ang Bayan gikan Marso 16 hangtud Abril 14, mipahigayon ang militar ug pulisya og mga operasyong "kontra-insurhensiya" sa 104 ka mga lungsod ug syudad, langkob ang 219 ka mga barangay.

Miresulta kini nga mga operasyon sa 14 ka armadong engkwentro sa lainlaing bahin sa nasud. Trese niini mga reyd batok sa temporaryong gikampuhan sa mga yunit sa BHB. Tag-tulo ang natala sa Quezon Province, Bukidnon ug Zamboanga ug duha usab sa Davao.

Labing ulahing kaso ang reyd sa mga elemento sa 67th IB sa mga Pulang manggugubat sa Mahan-ub, Baganga, Davao Oriental niadtong Abril 11. Usa ka adlaw ayha niini, aduna usay engkwentro sa Barangay Cabasan, Aroroy, Masbate sa Bicol human nga misulay ang usa ka platon sa 2nd IB ug PNP nga gukoron ang tim sa BHB nga niadto bag-o lamang natapos nga molunsad og kampanyang edukasyon kalabot sa Covid-19.

Labing daghan ang natala sa mga barangay sa Quezon Province (29) sa

Southern Tagalog, misunod ang sa Bukidnon (27), ug Negros Occidental (25). Sa Masbate, 24 ka barangay ang gilangkoban sa mga operasyong "kontra-insurhensiya" sa militar ug pulis.

Kadaghanan sa mga sundalong nagasulod sa mga komunidad sa kabukiran mga taga-gawas ug wala nagasuot og *face mask*. Sa Abra, gireklamo sa mga residente nga kanunay maistorbo ang ilang pagkatulog tungod sa kada-gabiing pagpatrolya sa mga tropang militar sa sulod ug palibot sa pito ka barangay sa lungsod sa Malicbong.

Niadtong ulahing semana sa Marso, giransak sa mga elemento sa 24th ug 69th IB ang gipuy-an sa mga gagmaing minero sa Barangay Guinguinabang, Lacub, Abra. Gisunog ang ilang mga kahimanang pangmina. Gisunog usab sa mga sundalo ang dakung bahin sa lasang sa utlanan sa mga lungsod sa Lacub ug Malicbong. Gikawat ug giihaw usab sa mga sundalo ang gialimahang baka sa mga mag-uuma.

Gireklamo usab sa mga residente sa Negros, Zamboanga ug Misamis Occidental ang pagpasimuno sa mga sundalo og sabong ug inuman.

Sa taho nga gisumite sa BHB-Southern Tagalog niadtong Abril 15, gibutyag niini nga miabot na sa 157 ka mga barangay ang langkob sa mga operasyong militar sa tibuok rehiyon. Sa Quezon pa lamang, moabot na sa 105 ka barangay ang langkob sa mga operasyong "kontra-insurhensiya" sa prubinsya. Samtang dili moubos sa 13 ka barangay ang gilunsaran og operasyon sa AFP sa Palawan. AB

Militar nga pagpanggun-ob sa Kabukiran sa Pantaron

Walay giilang pandemya ug hunong-buto ang 10th ID sa Armed Forces of the Philippines sa pasistang kampanya niini sa kabukiran sa Pantaron sa Mindanao. Gikan Marso 24 hangtud Abril 1, milunsad og malukpanong operasyong kombat ang duha ka batalyon niini (60th ug 56th IB) sa magkasikbit nga mga sityo ug barangay sa Lumad sa utlanan sa Agusan del Sur, Bukidnon ug Davao del Norte.

Niadlong Marso 24, dul-an alas-6 sa buntag, naunhan sa Bagong Hukbong Bayan (BHB)-Bukidnon ang mga tropa sa 56th IB nga misulod sa kalasangan duol sa Barangay Mandahikan sa Cabanglasan, Bukidnon para atakehon ang temporaryong gikampohan sa mga Pulang manggugubat. Daghan ang namatay nga mga sundalo gumikan sa gipabusikad nga *command-detonated explosive* sa BHB. Sa kasuko sa militar, gibombahan sa 10th ID ang palibot sa barangay gamit ang FA-50 dul-an alas-7 sa buntag. Upat ka *rocket* ug usa ka bomba ang gibuhian sa *fighter jet*. Gidunganan kini og upat ka beses nga pagpamomba og mga kanyon nga nakamuntar sa Loreto, Agusan del Sur. Pagdangat sa alas-10:30 sa buntag, subling naunahan sa BHB ang yunit sa militar nga mitubos sa unang grupo. Gikan sa ala-una sa kahaponon, misugod pag-ulan ang bala sa kanyon sa palibot sa mga komunidad. Nanugpa ang mga bomba 330-400 metro lang ang gilay-on sa mga komunidad ug nimugna og grabeng kahadlok sa mga bata.

Subling gibombahan sa AFP ang lugar niadtong Marso 27. Sulod sa usa ka oras, mibuhi kini og upat ka *rocket* ug 10 ka bala sa kanyon. Mi-

dugang kini og unom ka kolum sa tropa nga gihatod og mga helikopter. Tulo pa ka *rocket* ug tulo ka bala sa kanyon ang gibuhian.

Langkob sa operasyong kombat ang Sityo Mindao, Barangay Manggaod ug mga sityo sa Umayan ug Magemon sa Barangay Mandahikan, Cabanglasan, Bukidnon; Sityo Tapayanon, Barangay Gupitan, Davao del Norte; ug usa pa ka komunidad sa Loreto, Agusan del Sur.

Kapin usa ka tuig nga pag-antos ilalum sa 10th ID

Dugay na nga militarizado ang maong bahin sa Pantaron. Niadtong Marso 2019, gipagula sa 60th IB ang komunidad sa Tapayanon isip "bagong nadiskubre nga tribu" nga "wala bisan kanus-a naabot sa gubyerno." Giingon nila kini bisan pipila ka tuig na nga nagagawas-sulod dinhi ang mga tropa sa 67th IB, ug regular kining ginakaraw sa grupong Alamara. Ang tinuod, gipatay sa Alamara ang datu sa sityo nga si Lorendo Pocoan niadtong Pebrero 4, 2017.

Gipagula sa 10th ID ang Tapayanon isip "bagong diskubre" aron gamiton kini nga pasundayagan ("showcase") sa Regional Task Force-End Local Communist Armed

Conflict. Sagunson nga giadtuan og tag-as nga upisyal sa militar ug myembro sa gabinete ni Duterte ang sityo aron magpakuha og litrato. Nanghatag dinhi og pagkaon, kwarta ug proyekto ang lain-laing ahensya sa gubyerno, bugti sa "pagsu-render" sa mga residente ug pagtahan sa ilang mga ginamang armas.

Ayha gisulod ang erya, gibomba ug gikanyon sa mga pwersa sa 10th ID ang magkasikbit nga mga sityo aron sigurohong magpatigbabaw ang kahadlok sa mga lumulupyong dinhi. Sa taho sa mga residente, miabot sa 10 ka mga bomba ug dili maihap nga bala sa kanyon ang gipaulan dinhi niadtong panahona. Gisulod sa 200 ka sundalo ang sityo ug gikampohan ang sentro sa kabalayan. Pipila ka pamilya ang nagbakwit tungod niini. Hangtud niadtong Enero, 35 pa ka pamilya ang (169 ka indibidwal) ang wala nakabalik sa sityo ug nagpabilin sa atubangan sa kapitolyo sa Malaybalay City. Kanhing sakop sa Cabanglasan ang Tapayanon.

Sukad niadto, gipailalum na sa 10th ID sa permanenteng *lockdown* ang sityo. Gipugngan sa mga sundalo ang 105 ka pamilyang nagpuyo dinhi (525 ka indibidwal) nga mogawas sa lugar bisan og para mamalit sa ilang mga panginahanglan. Pinugos nga "gipasurender" ang ti buok komunidad, bisan ang mga bata nga gipagawas nilang mga "batang manggugubat." Wala gitugutan nga moadto sa ilang mga abakahan ang mga mag-uuma, tungod "mosumbong" lamang daw sila sa BHB. Pugsanon nilang ginapapila atubangan sa detatsment kada Sabado ang mga babaeng Lumad, minyo man o dalaga, aron pilian ug luguson. Sa dugay nilang okupasyon sa sityo, daghang nangaburos ang mga sundalo ug daghang pamilya ang ilang gipangbungkag. Ginaparonda nila ang mga lalaking Lumad ug gihimong ulipon sa kampo sa militar isip tigkuha og pang sugnod, tigkabo ug gwardya sa gabii. Ginapasuot nila kini og uniporme sa sundalo ug pugsanong ginarekrut sa CAFGU.

 ₱112,050 kada oras sa paglupad	MINIMUM NGA GASTOS 9 KA ADLAW NGA OPERASYONG MILITAR ₱10,578,322	 ₱470,000 kada oras sa paglupad
 ₱605,934 21 bala sa kanyon		 ₱623,288 8 rocket
 ₱1.8 M minimum nga ammunition		 ₱4.45 M pagkaon, suhulan, hazard pay sa 300 sundalo

Aktibong depensa sa BHB sa Negros ug Masbate

Madaugong nadepensahan sa usa ka yunit sa Bagong Hukbong Bayan (BHB) ang kaugalingon dihang giatake kini sa mga tropa sa 94th IB sa Kamuag, Barangay Carabalan, Himamaylan City niadtong Abril 19. Nahitabo ang engkwentro sa panahong nagapahigayon ang maong yunit sa BHB ug kampanyang panglawas batok sa Covid-19. Alerto ang mga Pulang manggugubat sa mga atake sa AFP taliwala sa gideklarang pagpalugway sa Partido Komunista ng Pilipinas sa unilateral nga hunong-buto hangtud Abril 30. Tulo sa nangatakeng sundalo ang namatay lakip ang usa ka tinyente. Upat usab ang nasamdan sa engkwentrong milungtas og 30 minutos.

Gipanghimakak sa BHB-South Central Negros (Mt. Cansermon Command) ang pamahayag sa 303rd IBde nga "nanguha" ang mga Pulang manggugubat og *relief goods* nga gigahin alang sa katawhan. Gisaway usab niini ang paggamit sa 94th IB sa pang-apud-apud og pondo sa Social Amelioration Program aron hatagag rason ang mga operasyong kombat sa lugar.

Sa Masbate, gisulayan sa mga pwersa sa 2nd IB ug pulis nga lukongon ang usa ka yunit sa BHB sa Barangay Cabas-an, Aroroy niadtong Abril 10. Mobalik na sa ilang temporaryong gikampohan ang mga Pulang manggugubat human mipahigayon og kampanyang im-

pormasyon sa barangay dihang giatake sila sa mga sundalo. Usa ka sundalo ang namatay ug siyam ang nangasamdan sa kontra-reyde sa BHB. Isip balos, nang-aresto og mga sibilyan ang mga sundalo ug gipagawas nga sila mga myembro sa BHB.

Sa lain-laing bahin sa nasud, mas largado ang mga operasyong kombat sa militar ug pulis sa pagtapos sa unilateral nga hunong-buto sa rehimeng Duterte niadtong Abril 15. Sunod-sunod nga mga pagpangatake batok sa mga yunit sa BHB nga nagapahigayon og mga kampanyang panglawas ug uban pang kampanyang masa ang nataho sa lain-laing bahin sa nasud. AB

Tulo ka mag-uuma, giaresto sa Masbate

Tulo ka mag-uuma ang giaresto sa mga elemento sa 2nd IB ug mga pulis sa Barangay Cabas-an, Aroroy, Masbate niadtong Abril 10. Ang gidakop mao sila ni Romnick Vargas, Juan Dikino ug Alden Javier human nga nakasangka ang usa ka tim sa mga Pulang manggugubat. Gipagawas sa mga pasistang tropa nga mga ginsakpan sila sa Bagong Hukbong Bayan.

Sa maong adlaw, gisunog sa mga sundalo ug pulis ang balay ni Basyon Meralles. Pugsanon usab nilang gipalayas sa barangay ang mga residenteng sila Jun Dikino ug Marven "Binoy" Grazil.

Gipamunuan ni 2Lt. Jay Zachary Tungaia ang mga pagpangatake.

Sa takobang Retooled Community Support Program, padayon nga nagalunsad og mga operasyong "kontra-insurhensiya" ang militar ug pulis sa mga lungsod sa Aroroy, Mandaon, Claveria, San Pascual, Batuan, Monreal, San Fernando, San Jacinto ug Cawayan sa Masbate. Langkob sa mga operasyon ang dili moubos sa 24 ka mga barangay.

Sa isla sa Ticao, gitagudtagud og bala sa mga sundalo ang lawas ni Kiko Garamay, 30, niadtong Marso 10. Ang biktima residente sa Barangay Rizal, Monreal. Pagkaugma, gipatay sa mga pasista si Nongnong Hermosa, 50, residente sa Sityo Elawod, Barangay Macarthur sa mao gihapong lungsod. AB

Pagbayad sa utang, giuna pa kaysa sa kaayohan sa katawhan

GIBATIKOS SA PARTIDO Komunista ng Pilipinas (PKP) ang rehimeng Duterte sa pagdumili niining kansehahon ang pagbayad sa utang sa nasud sa mga imperyalistang institusyong pangpinansya atubangan sa pandemyang Covid-19.

Pagmagahi pa ni Department of Finance Sec. Sonny Dominguez, wala man lang nidangat sa ilang hunahuna nga buhaton kini. Kini bisan pa og pakyas ang ilang mga programa ug walay gigahin nga sarang nga ayuda alang sa katawhan. Iya kining gipamahayag human nga gisuspende sa International Monetary Fund ang pagbayad sa 25 ka mga nasud nga apektado sa pandemya.

Sumala sa PKP, ang baruganan ni Dominguez nagapamatuod sa kontra-katawhang mga palisiya ug prayoridad sa rehimen. Imbes nga unahon ang panginahanglan ug kaayohan sa katawhan nga karon naunlod sa krisis, mas gipalabi sa rehimen nga ipabilin ang taas nga pagsalig sa mga institusyong nagapautang aron sa ingon padayon kining makapangutang sa umaabot. Karong tuiga, migahin ang rehimen og ₱285.8 bilyon isip pangbayad sa mga langyawng utang niini. Kinadak-an niini maadto sa Asian Development Bank (₱37.7 bilyon) ug World Bank (₱3.8 bilyon), ug sa mga gubyrno sa Japan (P.4 bilyon), China (₱1.2 bilyon, ug US (₱950 milyon). AB

Pag-antos sa semi-proletaryado sa *lockdown*

"Duha lang ang mopatay sa amoa: kagutom o kanang bayrus. Mas una pa tingali kaming mamatay sa kagutom."

Kapin usa ka bulan na sukad nga unang gipatuman ni Rodrigo Duterte ang militaristang *lockdown* sa Luzon. Niining panahona, mapadayunong nagadaku ang ihap sa mga kaso sa mga nagpositibo sa COVID-19. Niadtong Abril 20, mikabat na sa 6,459 ang natakdan sa sakit, samtang 428 na ang namatay tungod niini.

Gawas sa krisis panglawas, ang kahapdos sa tiyan ang nag-unang giantus sa katawhan ilalum sa *lockdown*. Misaad si Duterte nga moapud-apud og hangtud ₱8,000 sa 18 milyon ka mga pamilya ilalum sa Social Amelioration Program.

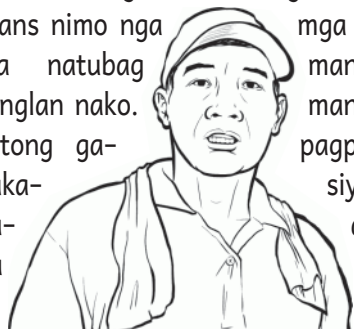
Usa sa mga sektor nga labing naglisud sa *lockdown* mao ang mala-proletaryado sa kasyudaran. Sila ang nagapuyo sa sigpit nga mga lugar ug nag-antos sa kakulangan sa mga katilingbanong serbisyo.

Sila usab ang mamumuong walay permanenteng panginabuhian ug walay siguradong kita sama sa mga tig-tinda, drayber sa dyip, labandera ug uban pa. Sama sa mga mamumuong "no work no pay," dili nila masiguro kung unsaon nila pagbuhi sa matag adlaw ang ilang pamilya kun ingon kapit-os ang ilang panginabuhian. Sa pagkakaran, nakalahutay lamang sila tungod sa kaluoy ug tabang sa mga indibidwal, grupo ug institusyon.

Emar, pintor

Usa ka pintor sa balay si Emar, 39 ang panuigon, sa usa ka kumpanya sa konstruksyon sa Metro Manila. Nabuhi si Emar sa suhol nga ₱555 matag adlaw. Matud niya, relatibong hapsay ug tawhanon ang kasamtangan niyang kumpanya tungod kay nagahatag kini og subsidyo. Apan bisan pa man, naglisod siyang mapasibo kini.

"Malisud, lisud gihapon bisan sa panahon karon. Lahi kadtong kitaon nimo sa alawans nimo nga ginadawat... wala natubag kadtong panginahanglan nako. Lahi gihapon kadtong gawasnon ko nga makadto ug makatrabaho nga wala kining susama

niini nga katalagman."

Gikan sa minimum nga ₱555 matag adlaw, ₱1000 nga alawans nga hinatag sa kumpanya ang ginapasiboan ni Emar kada semana. Wala siya nalakip sa mahatagan og ayuda gikan sa estado tungod wala siya sa listahan sa "labing kabus sa kabus" sa Department of Social Welfare and Development.

Subay sa nag-unang mga lagda sa ahensya, walay labot sa mahatagan og ayuda ang mga pamilyang adunay usa ka myembro nga nagatrabaho. Usa ka pamilya lang usab ang hatagan sa matag usa ka bubong, bisan og 2-3 ka pamilya ang nagapuyo dinhi.

Sumala pa kay Emar: "Dapat untang ihatag [kadtong Social Amelioration Program] sa mga nanginahanglan. Bisin ako, bisan og naa koy trabaho, kinahanglan usab nako 'to. Unta dili nila pilion. Kinahanglan kung unsay gisulti, kadto usab ang ihatag nila sa tawo. Tungod kay kung dili ingon niini ang nahitabo, nganong amo pa man kadtong kuhaon, sila man ang nagdeklara 'ana. Tungod kay kung maayo ang panahon, dili nimo kinahanglan makiglumba niyang ₱8,000 o ₱5,000."

Joel, 35, drayber sa dyip

Labihan usab nga naapektohan ang panginabuhian sa drayber sa dyip nga si Joel, 35 ka tuig ang panggedaron. Adunay asawa ug tulo ka mga anak si Joel. Ang iyang kamanghuran unom ka bulan pa lamang. Sa iyang 19 ka oras nga pagpamasada, kasagarang mokita siya og ₱2,000, ayha kuhaon ang ₱1,000 nga bawnderi o abang niya sa opereytor o tag-iya sa dyip.

Ilalum sa *lockdown*, walay kita si Joel tungod bawal nga mobyahe ang mga pangpublikong sakyanan. Dili usab siya makauli sa iyang pamilya sa Pampanga tungod sirado ang mga ultanan, wala siyay masakyan ug wala usab siyay pangplete. Nagatulo-log na lamang siya sa nakagaraheng dyip sa iyang opereytor. Ginahatdan siya sa iyang opereytor og pagkaon kada adlaw ug nakadawat usab siya og hinabang gikan sa mga nag-abay. Apan dili kini paigo tungod kay aduna siyay pamilya nga kinahanglang buhion. Wala pa siyay nadawat nga ayuda gikan sa lokal nga gubyerno tungod dili siya botante sa lugar. Matud niya, "nakarehistro kami sa LTFRB apan wala pay gihatag nga ID para mabutang (ako) sa listahan sa mga benepisyaryo."

Aron makalikay sa sakit, wala nagagawas si Joel sa garahe ug nagapabilin siya sa sulod sa iyang ginamehong dyip. Ang *face mask* lamang ang iyang gisaligang proteksyon. Ang ginaduso ni Joel kay Duterte: "Hatagan og suporta ang mga kabus ug sigurohon ang panginabuhian panahon nga anaay nagakuyangnap nga sakit."

Asa ang ayuda?

Sumala sa taho nga gipagawas ni Duterte niadtong Abril 20, anaa sa 4 ka milyon pa lamang sa 18 milyon ka pamilyang kabus ang nahatagan og subsidyo ilalum sa Social Amelioration Program. Mayorya (3.7 milyon) kanila daan nang nakadawat og subsidyo ilalum sa programang 4Ps. Tungod sa yagaw, mabudlay ug langan nga proseso sa distribusyon, kapin 600,000 (4.5%) ka pamilya pa lamang sa target nga 13.5 milyon ka pamilyang dili benepisyaryo sa 4Ps ang nakadawat og ayuda. Halos wala nagbag-o kini nga ihap tandi niadtong milabayng semana. Niadtong Abril 17, anaa sa 3% pa lamang sa gibanabana nga 5 milyong malamamumuo sa kalungsuran ang nahatagan og ayuda.

"Pag-antos..." sundi sa panid 8

Bakak sa 8th ID

Walay hunong ang pagmugna sa AFP og tinumo-tumong mga istorya aron hataga'g rason ang kampanyang "kontra-insurhensiya" niini sa panahon sa pandemyang Covid. Usa sa kinadak-ang bakak niini ang pamahayag sa 8th ID nga "nangilog" ang mga Pulang manggugubat og ayuda sa sityo Bangon, Guinmaayohan sa Balangiga, Samar niadtong Abril 7.

Gilimud mismo sa mga upisyal sa lungsod ang maong bakak. Sumala sa taho sa Eastern Samar News Service niadtong Abril 11, mismong mga upisyal lakip ang mayor, ang nag-apud-apud sa ayuda ug bisan ang hepe sa pulis ang miingon nga walay nahitabo nga ingong insidente.

Luyo niini, gipamugos gihapon sa 8th ID ang istorya. Niadtong Abril 13, gipangusogan niini ang lokal nga gubyrno sa Balangiga og resolusyon nga nagakundena sa aksyon sa BHB. Bisan pa niini, wala misugot ang mga upisyal dinhi sa ginaduot sa militar nga "namugos" o "nangawat" ang mga Pulang manggugubat ug giingon nga "mikuha" lamang kini og *relief goods*.

Sa laing bahin, ginagamit lamang sa AFP isip pasangil sa "kontra-insurhensiya" ang pagpanghatag og ayuda. Sa Sorsogon, gipamugos sa

31st IB nga nagaokupa sa usa ka barangay sa Bulusan nga sila ang moapud-apud sa mga *relief goods* nga nakalap sa mga upisyal sa barangay. Plano sa mga sundalo nga kuhaan og litrato ang mga benepisyaryo ug pagawasong mga sundalo ang nagtabang. Wala misugot ang mga upisyal sa barangay nga ihatag ang natipong ayuda ug gikumpronta hinoon ang mga sundalo.

Sukwahi niini ang nahitabo sa Bukidnon. Gituyo nga dili hatagan og ayuda ang 25 ka mga barangay ug komunidad sa Lumad sa Cabanglasan ug San Fernando tungod ginaila kini sa AFP nga mga base sa BHB. Ayha ang pandemya, gigamit sa NTF-ELCAC ang maong mga lugar isip pasundayagan (*showcase*) sa programang E-CLIP. Imbes nga ayuda, dugang nga pagpamig-ot ang gipatumang sa mga sundalo sa lugar. **AB**

"Krisis..." gikan sa panid 7

Samtang anaa sa 9% (40,400) sa 435,000 ka mga drayber ang nahatagan og subsidyo.

Apan gisuspindi sa DOLE ang ayudang pinansyal niini sa mga mamumuo niadtong Abril 17 tungod kay nahurot na daw ang pondo. Sa 10.7 milyong mamumuo, 31,975 lamang ang planong ayudahan sa DOLE, ug 237,653 pa lamang ang gitaho nga nahatagan.

Dayag ang pagkamalinglahon ug pagkamabudhion sa rehimeng Duterte sa pag-apud-apud sa pondo gikan sa Social Amelioration Program. Tinuyo nga gipalisud-lisuran niini ang mga kabus pinaagi sa pagpangayo og daghan kaayong rekisito. Imbes nga pasimplehon ang proseso alang sa paspas ug sayon nga pag-apud-apud sa pondo, gipig-otan ug gimahay pa hinoon sila sa rehimen. Pagpang-arresto ug bahad nga pagpamatay ang

tubag niini sa mga nagareklamo.

Kapin 136,000 na ang gipangsi-ta, gisilotan o giaresto sa mga pulis tungod kuno sa paglapas sa mga lagda sa kwarantina sama sa *curfew*, iligal nga "panagtapok" ug *social distancing*. Usa ka 68-anyos nga lalaki ang gipusil sa usa ka tsekpoynit sa Agusan del Norte niadtong Abril 6 tungod sa pagsupak kuno niini sa *lockdown*.

Kontra-katawhan ang militaristang *lockdown*. Kini tungod kay wala nakatakda nga proseso alang sa paspas ug malangkubong pag-apodapod sa ayuda, walay serbisyong medikal alang sa tanan, ug walay *mass testing*. Tungod usab sa mga kundisyong si Duterte mismo ang nagamugna og dugang nga pagpamig-ot, dili halayong mobarug ang mga malamamumuo sama nila ni Emar ug Joel aron palagpoton siya sa pwesto. **AB**

Protesta sa mamumuo alang sa suholan, kasigurohan ug proteksyon

MIKAYLAP SA LAIN-LAINING bahin sa kalibutan ang protesta sa mga mamumuo alang sa dugang nga suhol, kasigurohan sa trabaho ug proteksyon sa ilang mga lugar nga gitrabahoan. Kini taliwala sa mga balita nga pagkuyanap sa Covid-19 sa mga pabrika ug negosyo nga nagpabiling abli bisan nagatakboy ang pandemya.

Sa US, nagprotesta ang mga mamumuo sa Amazon, Wholefoods ug Instacart niadtong Marso aron iduso nga hatagan sila og makatarunganong suhol, dugang nga *hazard pay* ug *personal protection equipment*. Nag-unang negosyo sa Amazon ug Instacart ang pagbaligya ug paghatod og mga suplay direkta sa panimalay o upisina sa mga mopalit. Mopalutaw kini og bilyun-bilyon karong nakapailalum sa kwarantina ang tersyang bahin sa katawhan sa kalibutan. Ang Wholefoods usa ka dakung tindahan sa pagkaon nga panag-iya usab sa Amazon. Silang tanan klasipikadong "esensyal" (kinahanglanon) nga negosyo ug gitugutang magpabiling abri sa panahon sa pandemya. Laing liboan pa ka mamumuong Amerikano ang nagpahigayon og hinisang aksyon aron iduso nga hatagan sila og tukmang proteksyon human gibutyag sa publiko nga daghan nang mga mamumuo ang namatay tungod sa Covid-19.

Anaa usab nahitabong aksyon sa bodega sa Amazon sa Italy ug mga kumpanya sa US sa Mexico. Sa Brazil, nagwelga ang mga doktor ug nars aron ipanawagan ang tukma nga gamit pangproteksyon. Kini usab ang ginaduso sa nagaprotestang mga mamumuo sa India, Burma ug Australia. **AB**

Gamay nga pondo, pagpamig-ot sa sektor sa mag-uuma

Dili moubos sa 26 ka prubinsya sa Visayas ug Mindanao ang nagdeklara og kaugalingong *lockdown* kadungan sa pagpahamtang sa rehimeng Duterte sa Luzon. Ginabawal niini nga mga lugar ang pagbyahe sa mga tawo ug produkto nga miresulta sa pagkaparalisa sa komersyo ug pamatigayon. Gipahunong usab niini ang pagpanguma ug produksyon sa kabukiran. Sanglit kadaghanan sa mga nag-*lockdown* mga sentro sa komersyo ug pamatigayon sa mga rehiyon ug prubinsya, apektado bisan ang mga lugar nga wala nagdeklara og *lockdown*.

Minilyong mag-uuma ug mamumuong panguma ang nawad-an og kita tungod sa mga *lockdown*.

Miabot na sa 700,000 ka mamumuo sa mga asukarera ug 75,241 ka mamumuong panguma sa tubuhan ang walay kita tungod sa pagsira sa mga pabrika ug asyenda. Lakip dinhi ang Sugar Milling Corporation ug Crystal Sugar Company, Inc. sa Bukidnon nga gipasirad-an sa guberno gikan Marso 27 hangtud Abril 26. Apektado niini ang 10,000 ka mamumuo ug 10,000 nga nagatrabaho sa gagmayng tubuhan. Liboan sab ka mamumuong panguma sa Negros ang nakasinati og sayong Tiempo Muerto dihang mihumong ang mga operasyon sa mga tubuhan ug asukarera dinhi. Bisan pa niini, anaa sa 6% lamang sa mga mamumuong panguma sa katubhan ang mahatagan og ayuda sa rehimen.

Gamayng bahin lang sa ginatanyag sa Department of Agriculture (DA) nga ayuda ang nakaabot kani-la. Bisan ang ginapautang niini limitado sa 300,000 o 3.7% lamang sa kinatibuk-ang ihap sa mag-uuma ug mangingisda.

Gibarat nga ayuda

Sumala sa Kilusang Magbubukid ng Pilipinas (KMP), miabot og P62.69 bilyon ang badyet sa ahen-sya alang sa tuig 2020. Sa kinatibuk-an anaa kini P93 bilyon kung ilakip ang P31-bilyong pondo nga gipangayo sa DA niadtong Marso 25. Sensilyo lamang ang direktang madawat sa mga mag-uuma gikan niini. Halos 90% sa badyet tinibuok nga salapi (*lump sum*) ug nakagahin

sa mga proyektong walay diha-di-hang epekto sa gutom ug naluging mag-uuma. Sumala sa taho ni Duterte niadtong Abril 20, 52,000 pa lamang sa target niining 591,246 milyong mag-uuma sa humayan ang nakadawat og subsidyo gikan sa P3 bilyon nga pondo sa Social Amelioration Program. Walay gihikyad nga proseso ang ahensya kung sa unsang paagi makuha sa mga benepisyaryo ang ayudang angay nilang madawat.

Sumala pa sa DA, anaay 300,000 usab ka kabus nga mag-uuma ang nakadawat og tag-P5,000 sa ilalum sa Rice Farmers Financial Assistance Program nga ginadumalahan sa Landbank. Apan bisan og tiponon ang mga benepisyaryo, layo gihapon kini sa kinatibuk-ang 9.7 milyong mag-uuma, mamumuong panguma ug mangingisda nga naninginahanglan og hinanaling tabang.

Nabalot sa korapsyon ang pagpang-apud-apud sa ayuda. Midagsa ang mga reklamo kalabot sa daw binuutbuot nga pagpanghatag ug gubot ug makasumo nga proseso. Sa usa ka lungsod sa Camarines Sur, gikuhaan og P1,400 ang P5,000 nga ayuda sa mga *senior citizen* kay gipamalit daw kini og mga tambal, bugas ug sardinas nga wala man nila nadawat.

Dili usab hatagan og ayuda ang mga edaran nga adunay mga anak nga nagatrabaho o kung kuyog

nila ang ilang mga anak nga nagatrabaho, bisan pa og wala nay panginabuhian ang ilang mga anak. Lakip ang nagatrabaho sa mga *grocery*, bangko ug uban pang mga establisimiyento sa syudad nga dili rehistradong residente dili usab mahatagan.

Pasistang pagpaantos

Pabug-at usab sa panginabuhian sa mga mag-uuma ug mamumuong panguma ang pagpatuman sa *curfew* ug mga tsekpoynt sa kabukiran nga nagalimita sa ilang mga lihok sa paghatod sa mga produkto, pag-uma ug pangisda.

Sa pipila ka lungsod sa Ilocos, ginapabayad og P50-P80 ang mga residente para sa usa ka adlaw nga makasuroy-suroy. Tungod sa *curfew*, limitado ang oras sa pagtrabaho sa mga mag-uuma sa Cagayan Valley ug Lower Kalinga.

Gibabagan sa mga tsekpoynt ang naaning gulay sa mga mag-uuma sa Upper Kalinga, Benguet, Ifugao ug Mountain Province. Sa Tinoc, Ifugao, napugos ang mga mag-uuma nga anihon dayon ang ilang mga gulay human gipatuman ang *lockdown* sa lokal nga guberno. Halos 100,000 ka toneladang gulay ang kinahanglan nilang ibaligya sa ubos kaayong presyo aron dili kini malata. **AB**

Pag-amping, tukmang pagpangandam batok sa Covid-19 sa kabukiran

Paspas nga mikaylap ang Covid-19 sa mga syudad diin naghuot ug hugot ang paglambigitay sa mga tawo. Apan dili halayong mokuyanap usab kini sa dili madugay sa mga komunidad sa kabukiran. Kini tungod sa pagsulod-gawas sa mga mag-uuma aron mobaligya sa ilang mga produkto o mamalit ug ilang mga panginahanglan. Nagasulod usab ang mga mamumuhunan ug mga nagatrabaho sa mga minahan, plantasyon ug uban pang empresa.

Sa usa ka bahin, gibanabana sa mga eksperto nga dili mahimong susama ka paspas ang pagkaylap sa Covid-19 sa kabukiran kung itandi sa mga syudad tungod kay mas ubos ang konsentrasyon o paghuot sa mga tawo sa ilang mga lugar. Sa laing bahin, mahimong mas lisud ug posibleng mas makamatay kini tungod kay labing atrasado ug limitado ang mga pasilidad panglawas dinhi. Ilang gipahimatngon nga labing maayong pagpangandam alang sa pandemya mao ang pagsunod sa gihikyad na nga mga lakang sa mga institusyong medikal. Kalakip dinhi ang pagsiguro sa personal nga ka-

hinlo, padayong pagtuman sa saktong gilay-on sa matag usa, paglikay sa mga lugar nga daghang tawo ug sa mga tawong natakdan na, pagkonsulta sa duktur o mamumuong panglawas kung nakasinati sa mga sintomas, ug makanunayong pagsubay sa mga panghitabo sa lokal ug sa nasud.

Apan gawas niini, kinahanglan usab andamon ang imprastrukturang panglawas sa mga baryo. Kabahin dinhi ang pagsiguro ug igong suplay sa gamit ug tambal, pagpahiluna og haum nga pasilidad, pagbansay sa mga mamumuong panglawas ug paghikyad og hapsay nga

sistema sa komunikasyon.

Sa pagkakaran, limitado, kung anaa man, ang suplay ug mga gamit alang sa unsamang epidemya o katagman sa kabukiran. Tanan nga gikinahanglang gamit medikal sama sa mga *face mask* ug uban pang *personal protective equipment*, *disinfectant* ug uban pa maggikan sa mga syudad nga una nang nakasinati sa kakulangan. Labaw nga walay suplay sa mga baryo sa mga tambal nga mahimong gamiton sa mga pasyenteng nag-positibo.

Limitado usab ang kahanas sa mga mamumuong panglawas. Sumala sa estatistika sa estado, kasagarang usa ka duktur lamang ang nakagahin sa usa ka *health center*, katimbang ang kasagarang duha ka nars ug lima ka kumadrona alang sa tanang barangay sa usa ka lungsod. Kasagarang mga nars o kumadrona ang nagatawo sa mga *health center* sa barangay para mohatag og labing batakang serbisyo sa mga buros, gagmayng bata ug tigulang. Walay programa para bansayon sila aron makatabang sa malukpanong *testing* o *screening*, *monitoring* ug *contact tracing*, ug serbisyo sa mga *isolation unit*.

Walay katunga sa tanang barangay sa nasud ang adunay *health center*. Niadtong 2017, anaa lamang sa 20,216 ang mga *health center* sa tibuok Pilipinas. Kung anaa man, kulang kaayo ang mga pasilidad. Walay mga katre alang sa mga nagsakit. Walay natukod nga mga *isolation unit* alang sa kinahanglang ibulag sa mga pasyenteng anaay makatakod nga sakit. Layo, ug kasagarang walay tukma nga sistema sa transportasyon, padulong sa mga ospital, klinika ug laboratoryo.

Problema usab ang sistema sa komunikasyon ug ang paspas nga pagpaabot ug pagpakaylap sa tukmang impormasyon. Nagakatag ang sayop nga impormasyon nga kasagarang nalakipan na og pulitika, tumotumo o dili-syentipikong panambal. **AB**

Dinaghang pag-empleyo sa mga nars, giduso

Gipanghingusog sa Filipino Nurses United nga angayang hinanali ug dinaghang pag-empleyo ug pagbansay sa mga nars ug dili lamang pagkuha kanila isip mga boluntir ang ipatuman sa rehimeng Duterte para maapasan ang krisis nga dala sa pandemyang Covid-19. Aduna lamay 90,308 ka mga nars sa tibuok nasud, ang kadaghanan nakakonsentra sa Metro Manila. Anaa sa 31,000 lamang niini ang nagserbisyo sa pangpublikong ospital. Kulang kaayo kini nga ihap bisan og bag-o pang mikaylap ang sakit nga Covid-19.

Angayang hatagan og makatarunganong suhol, mga benepisyo ug kasigurohan sa trabaho ang mga nars. Dapat himoon nang regular ang liboan ka mga nars nga nagapabiling kontraktwal sa mga pribado ug pangpublikong ospital.

Sumala sa taho sa World Health Organization, anaay 536,331 ka rehistradong nars sa Pilipinas niining 2020. Mokabat sa 200,000 kanila ang walay trabaho. Lalum kini nga tinubdan og mga propesyunal nga mamumuong panglawas. Kalambigit niini, ginapanghingusog sa grupo nga dili kinahanglan, ug dili angayan, nga bawalan sa rehimen ang mga nars ug duktur nga mogawas sa nasud sa panahon sa pandemya. Paglapas kini sa ilang katungod nga mobyahe ug motrabaho. Angay silang suportahan sa panahon sa pandemya tungod dili lamang sila nawad-an og kita, walay kasigurohan usab kung makabalik pa sila sa ilang matag ospital.

Dugang pa dinhi, angayang hataga'g pagtagad ang pagtaas sa suhol, kasigurohan sa trabaho ug mga benepisyo sa daghang boluntir sa mga *health center*, ang mga *frontliner* sa kabukiran. Sa kasamtangan, kinatang madawat sa usa ka boluntir dinhi ang ₱4,000 kada bulan. Ang uban pang mga boluntir, labi na sa lagyong baryo, nagadawat lamang og P50 hangtud ₱150 kada bulan. **AB**

Pagpangaresto, pagpamomba panahon sa krisis sa Covid-19

Bisan sa panahon sa krisis panglawas tungod sa pagkuyanap sa Covid-19, walay hunong ang mga pwersa sa estado sa mga paglapas sa katungod-tawo. Niadtong Abril 6-19, dili moubos sa 19 ka mag-uuma ang giaresto sa lain-laing bahin sa nasud. Adunay usa ka mag-uuma ang gipatay, samtang usa ka komunidad sa Mindanao ang gibombahan niining mga adlaw.

Nakurat ang mga residente sa Sityo Kapanal, Barangay Gasi sa Kiamba, Sarangani niadtong alas-5 sa buntag, Abril 19, dihang kalit nga mihulog og dili moubos sa upat ka bomba ang usa ka eroplanong pang-gubat sa AFP duol sa ilang komunidad. Mibunga kini og dugang kahadlok sa mga residente labi na kay okupado sa 27th IB ang ilang sityo. Dugay nang ginauting kay sa mga tropa sa AFP ang Gasi ug kasikbit nga mga barangay niini. Sa kasamtangan adunay 300 ka tropa sa AFP sa lugar. Langkob sa plantasyon sa Lapanday Foods Corporation ang Kiamba ug kasikbit niining mga lungsod.

Sa Miag-ao, Iloilo, gipatay sa 61st IB niadtong Abril 18 si John Farocillin, pangulo sa Alyansa sang Mangunguma sa Miag-ao ug myembro sa konseho sa Pamanggas. Yawing lider si Farocillin sa mga pakigbisog sa mga mag-uuma sa isla.

Ayha niini, 12 ka sibilyan, lakip ang lima ka mga menor de edad, ang giaresto sa mga elemento sa 61st IB niadtong Abril 14. Sila mga residente sa Barangay Iganulong, Sibalom, Antique, nga niadtong higayona nangita og pulot para ibaligya. Gilimud sa kumand sa BHB sa Southern Panay (Mt. Napulak Command) ang bakak nga istoryang sa engkwentro nakadap ang maong mga sibilyan. Matud niini, walay nahitabong panagsangka sa lugar.

Sa Butuan City, giaresto sa mga sundalo ug pulis si Proceso Torralba sa Purok 3, Barangay Bonbon niadtong Abril 11. Si Torralba o Tatay Sisoy mao ang presidente sa Unyon sa Mag-uuma sa Agusan del Norte ug tulo ka dekada nang nakigbisog alang sa kaayohan sa mga mag-u-

ma. Lakip si Torralba sa listahan sa mga indibidwal nga gilambigit sa AFP sa reyd sa mga Pulang manggugubat sa usa ka detachment sa Agusan del Sur niadtong 2018. Gipasakaan siya og tinumo-tumo nga kasong *kidnapping* ug *serious illegal detention*.

Duha ka mag-uuma usab ang gidakop sa mga pwersa sa estado sa Southern Tagalog ug gipagawas nga mga tag-as nga upisyal sa BHB. Ang giaresto mao sila ni Lamberto Asinas sa Barangay Bundukan, Nasugbu, Batangas niadtong Abril 16; ug si Nomeriano Fuerte sa Barok Perlas sa Sityo Tagbakin, Magsaysay, General Luna, Quezon Province niadtong Abril 13.

Sa Nueva Vizcaya, giaresto sa mga pulis si Ronaldo Pulido, pangulo sa Alyansa ng Novo Vizcayano para sa Kalikasan niadtong Abril 6. Giatul ang pag-aresto sa pagbungkag sa barikada sa mga residente batok sa operasyon sa Oceanagold. Gibuhian dayon siya sa misunod nga adlaw tungod sa pagpanghingusog sa iyang mga kabaryo. AB

Produksyon sa lana, gipakunhuran

HUMAN KINI GIPIG-OT ug gibaharan ni US Pres. Donald Trump, misugot niadtong Abril 12 ang Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC), Russia ug uban pang mga nasud nga tigprodyus og lana nga kunhuran ang ilang produksyon og 10% o 9.7 milyon ka bariles kada adlaw gikan sa Mayo hangtud Hunyo. Ang maong pagkunhod ang kinatas-an nga natala sa kasaysayan.

Tumong sa pagpakibhang nga pugngan ang pagtiurok sa presyo sa lana sa pangkalibutang merkado bunga sa pandemyang Covid-19. Labaw pang mi-us-us ang panginahanglan sa lana atul sa paghunong sa operasyon sa mga pabrika ug empresa sa lain-laing bahin sa kalibutan. Gitulak niini ang pagtiurok sa kasagarang presyo sa krudong lana niadtong Marso ngadto sa \$20.09 kada bariles, ang labing ubos sukad 2002. Miresulta kini sa pag-us-us sa kita sa higanteng mga kumpanya sa lana. Malugi na ang mga kumpanya sa lana labi na sa US kung mas moubos pa sa \$30 kada bariles ang presyo sa krudong lana sa pangkalibutang merkado. AB

Kanhing kongresista ug mga boluntir, giaresto sa Bulacan

Giaresto sa mga pulis sila Ariel Casilao, kanhing representante sa Anakpawis Partylist, ug lain pang 12 ka mga boluntir ug residente sa Norzagaray, Bulacan niadtong Abril 19. Nakatakang manghatag og ayuda sila ni Casilao ug kuyog niyang lima ka boluntir alang sa mga mag-uuma dihang giharang sila sa usa ka tsekpoynt sa alas-10:15 sa buntag.

Gidala sila sa istasyon sa pulis sa Norzagaray kuyog ang pito ka residente nga modawat unta og ayuda. Human nga gihawiran sulod duha ka oras, gihatod ug gidetine sila sa Bulacan Police Provincial Office sa Malolos. Giakusahan silang nagplano nga mopahigayon og rali ug gipasakaan og kasong sedisyon.

Ginapakita sa pag-aresto ang hiwi nga prayoridad sa rehimen sa panahon sa pandemya, ug kawalay pagpakabana niini sa kapit-os sa katawhan. Kini maoy hinimoan sa National Task Force to End Local Communist Armed Conflict nga gipangulohan sa mga heneral ni Duterte. AB

Madugoong panagbingkil gumikan sa ekspansyon sa plantasyon

Pagpangilog sa usa ka higanteng agribisnes sa kayutaan sa mga mag-uumang Tiruray ug Moro ang hinungdan sa madugoong panagbingkil sa Barangay Kalamongog sa lungsod sa Lebak, Sultan Kudarat.

Miabot sa usa ka libong residente sa barangay ang mibakwit tungod sa pag-ulbo sa panagsangka niadtong Marso. Imbes nga ayuda, mga pwersa sa 6th IB ug PNP ang gipadala sa lugar aron panalipdan kuno ang seguridad dinhi. Nahitabo kini taliwala sa krisis nga ginaatubang sa panahon sa *lockdown*.

Miulbo ang kagubot sa lugar gumikan sa pagpanghilabot sa Lapanday Foods Corporation, usa ka higanteng kumpanya nga gipanagiyahan sa pamilyang Lorenzo. Dakung burgesyia kumprador ang pamilya Lorenzo ug naila sa ilang pakigsuod sa kinsamang anaa sa poder. Kapin usa ka tuig na sukad gisugdan sa kumpanya ang operasyon sa plantasyon sa saging niini sa nahisgutang lugar. Gilingla sa kumpanya ang pipila ka mga residente nga ibaligya o kaha paabangan ang ilang yuta bugti sa kanti-

dad nga madawat ug saad nga trabaho. Apan dili tanan ang nakumbinse ug may pipila ka dagkung pamilya nga mibabag sa pagsulod sa plantasyon.

Nagbutang ang plantasyon og mga armadong gwardya nga suportado sa AFP. Gihatagan usab og trabaho ang pipila nga mipabor sa ilang operasyon. Gisulsulan kini sa kumpanya para bawion ang mga yutang dugay nang gitikad sa pipilang mibabag isip kabahin kuno sa ilang ginaangkon nga yutang kabilin.

Milampos ang kumpanya nga paaway-awayon ang mga residente. Mas migrabe pa ang kagubot human gipatay niadtong miaging tuig ang kapitan sa barangay nga si Diosdado M. Eleazar nga nailhang nagababag sa pagpalapad sa plantasyon. Gibutyag sa mga residente nga mga armadong maton sa kumpanya ang mihimo sa krimen apan walay gihimo

ang lokal nga guberno ug PNP para dakpon ug panubagon ang mga kriminal.

Mipuli sa pwesto ang unang kagawad nga si Hairudin Tato Gubel nga usa usab ka kritiko sa plantasyon. Gipatay usab siya sa mga maton sa kumpanya niadtong Marso 17. Mipuli isip temporaryong nangulo sa barangay si Nolasco Zamora Ado, usa ka ginsakpan sa kumpanya.

Ginapagawas nga away kuno tali sa mga banay nga Tiruray ug Moro ang nahitabo sa Kalamongog. Sa usa ka interbyu sa radyo, madutanong gipasangil ni Nolasco Ado, OIC sa barangay, sa mga paryente ni Hairudin Tato Gubel ang insidenteng pagpamusil niadtong Marso 25 sa Sityo Kiatong. Ginaduso usab niya nga pulitikal ang motibo sa nahitabong kagubot.

Nabalaka ang mga mag-uuma dinhi nga kung mograbe pa ang panagsangka mapugos sila nga mobiya ug siguradong mailog na sa kumpanya ang ilang yuta. AB

Petisyon aron mabuhian ang mga bulnerableng bilanggong pulitikal, gipasaka

Aron iduso ang hinanali ug dinaghang pagpagawas sa mga bulnerableng bilanggong pulitikal sa panahon sa pandemyang Covid-19, mipasaka og pormal nga petisyon sa Korte Suprema ang ilang mga paryente niadtong Abril 8. Sa pagsugod pa lamang sa pagkuyanap sa sakit, kusganon na ang panawang buhian, bisan og temporaryo, ang mga bilango nga edaran, adunay sakit, mabdus ug nagapasuso. Sila ang labing bulnerable sa makamatay nga bayrus. Lakip kanila ang 23 ka bilanggong pulitikal nga nakadetine base sa tinumo-tumong mga kaso.

Imposibleng matuman ang "social distancing" sa mga presohan tungod sa kahimtang nga labihan ka huot ug limitado ang gigahin nga gamit pangsantasyon. Sa presuhan sa mga bilanggong pulitikal sa Bicutan, naghuot ang 4-5 ka tawo sa seldang 2x4 metros ang gidak-on. Pipila kanila ang bulnerable sa sakit tungod sa edaran na ug

aduna nay lain-laing matang sa balatian. Lakip dinhi ang mga kronikong sakit nga giilang dali nga mataptan sa *coronavirus*, sama sa *diabetes*, *hypertension* ug hubak.

Mas nahimong makalooloy ang ilang kahimtang dihang gipahamtang ni Rodrigo Duterte ang militaristang *lockdown*. Sa usa ka panahon, gitugotan pa ang mga pamilya

sa mga detenido nga mopadala og mga pagkaon ug tambal nga ginapadala nila pinaagi sa sakyanan sa Bureau of Jail Management and Penology (BJMP). Kung magmagahi pa ang estado, mahunong kini nga serbisyo. Sa sulod sa presuhan, duha ka beses lamang makakaon ang mga bilango.

Dili tanang mga bilango ang nahatagan og "mask." Daku kaayo ang posibilidad nga magkatinakdanay ang mga bilango kung ugaling aduna nay positibo sa Covid-19. Gani, siyam na ka bilango ang nagpositibo sa sakit sa Quezon City Jail. Siyam pa ang gidudahang natakdan usab ug kinahanglang ibulag. AB